

19. FELADAT

A feladat a világháborúk történetéhez kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján hasonlítsa össze az I. és II. világháború lezárásakor a német kérdésben megnyilvánuló nagyhatalmi érdekeket! *Használja a középiskolai történelmi atlaszt!*

Válaszát a következő szempontok alapján fejtsse ki:

- + Németország helyzete a két világháború után;
 - katonai helyzet a háború lezárásakor,
 - politikai erőviszonyok Németországban,
 - háborús felelősség kérdése;
- + a háborúk lezárásakor érvényesülő nagyhatalmi érdekek a németek kapcsán;
- + a tartós béke érdekében tett lépések.

Források

„A világ eljövendő békéje és politikája a következő kérdéstől függ: **az igazságon és a biztonságon alapuló békéért, vagy csak új erőegyensúly létrehozásáért** folyik a jelenlegi háború? [...] Nem hatalmi közössége, nem szervezett vetélkedésre, hanem **szervezett közös békére van szükség.**” (Wilson, 1918. január)

„A **jaltai konferencia az egyoldalú lépések, a kizárólagos szövetségek, a befolyási övezetek, a hatalmi egyensúly, s más eszközök végét kell hogy jelentse**, melyekkel évszázadokon keresztül sikertelenül próbálkozott az emberiség. **Javaslatunk az, hogy mindezeket most egy általános érvényű szervezettel helyettesítsük**, amelyben valamennyi békeszerető nemzet részt vehet.” (Roosevelt, 1945. február)

„61. cikk. Németországnak a Versailles-ban 1871. február 28-án megkötött Béke előzetes határozmányai és az 1871. május 10-én Frankfurtban megkötött Szerződés értelmében **átadott területeket francia szuverenitás alá helyezik vissza** az 1918. november 11-i fegyverszüinettől kezdve.

80. cikk. Németország elismeri, és szigorúan **tiszteletben fogja tartani Ausztria függetlenségét** [...]

160. cikk. [...] Ettől kezdve a Németországot alkotó államok **hadseregének összlétszáma nem haladhatja meg a 100 ezer legénységi állományt és tisztet**, beleértve a pótkeretet is, és kizárólag

„1. A németországi ellenőrzési mechanizmusról szóló egyezmény szerint **Németországban** a legfőbb hatalmat a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, az Amerikai Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és a Francia Köztársaság fegyveres erőinek főparancsnokai fogják gyakorolni, mindegyik a **saját megszállási övezetében, saját kormányának instrukciói szerint**; az egész Németországot érintő kérdésekben közösen, mint az **Ellenőrző Tanács** tagjai gyakorolják a hatalmat. [...]

3. Németország megszállásának az Ellenőrző Tanács által követendő céljai a következők:

a **rend fenntartását fogja szolgálni** az ország területén és a rendőri feladatokat a határon. [...] **A német nagyvezérkart és az összes többi hasonló alakulatot felosztatják**, és azok semmilyen formában nem állíthatók vissza. (...)

198. cikk. Németország katonai erői **nem rendelkezhetnek semmilyen katonai és tengerészeti légerővel**.

231. cikk. A Szövetséges és Társult Kormányok kijelentik és Németország elismeri, hogy **Németország és szövetségesei mint e veszteségek és károk okozói, felelősek mindazokért a károkért**, amelyeket Szövetséges és Társult Kormányok, valamint polgáraik a Németország és szövetségesei által rájuk kényszerített háború következményeképpen elszenvedtek” (A *Németországgal elfogadtatott versailles-i békéből*, 1919. június 28.)

I. Németország **teljes leszerelése és demilitarizálása**, [...] örökre meg kell akadályozni a **német militarizmus és nácizmus újjáéledését** vagy újjászervezését;

II. [a **német nép**] nem kerülheti el a **felelősséget** azért, amit magára vont, mivel saját **kíméletlen hadviselése** és a **nácik fanatikus ellenállása rombolta szét a német gazdaságot** és tette elkerülhetetlenné a **káoszt** és a **szenvedéseket**. [...]

IV. Fel kell készülni a német politikai élet **demokratikus** alapon való végleges **újjászervezésére** [...]

5. A **háborús bűnösöket** és azokat, akik részt vettek atrocitásokkal vagy háborús bűntettekkel járó vagy ilyeneket eredményező náci intézkedések tervezésében és végrehajtásában, le kell tartóztatni, és **bíróság elé** kell állítani.” (A *potsdami konferencia határozata*, 1945. augusztus 2.)

„Egy eljövendő háborúnak nem tudok nagyobb okot elképzelni, mint azt, hogy a német nép, amely világosan bizonyította, hogy a világ egyik legéleterősebb és leghatalmasabb népe, körül lesz zárva egy csomó kis állammal, amelyek leg többjének népe soha azelőtt nem bírt stabil kormányzattal, viszont mindegyikükben hatalmas német tömeg él, amely az anyaországgal való egyesülést követeli.” (Lolyd George, 1919. március)

„[...] **örültség** azt hinni, hogy az oroszok és mi egy szép napon udvariasan visszavonulunk és a vákuumból **egy egységes, békés, stabil és barátságos Németország** fog kiemelkedni. Nincs más választásunk, mint hogy **Németországnak az általunk megszállt részét a függetlenségnek** olyan formájához segítsük, amely oly megnyugtató, oly **biztonságos**, oly erős, hogy a Kelet ne tudja veszélyeztetni odaátról. [...] **inkább egy szétszabdalt Németországot**, amelynek nyugati része legfeljebb mint **ütköző** szerepel a totalitarizmus erőivel szemben, **semmit** egy egységes Németországot, amely ezeket az erőket ismét az **Északi-tengerig engedi**.” (G.F. Kennan moszkvai amerikai első követségi titkár jelentéséből, 1945)

I. A feladat értelmezése

A források és saját ismeretei alapján hasonlítsa össze az I. és II. világháború lezárásakor a német kérdésben megnyilvánuló nagyhatalmi érdekeket! (dőlt és aláhúzott kiemeléssel a kulcselemek a feladatban és az irányító szempontoknál)

Válaszát a következő szempontok alapján fejtsse ki:

- + Németország helyzete a két világháború után;
 - katonai helyzet a háború lezárásakor,
 - politikai erőviszonyok Németországban,
 - háborús felelősség kérdése;
- + a háborúk lezárásakor érvényesülő nagyhatalmi érdekek a németek kapcsán;
- + a tartós béke érdekében tett lépések.

II. Források elemzése (színekkel jelölve a tartalom)

	1.1. forrás	reláció	1.2. forrás
háborúk lezárásakor érvényesülő nagyhatalmi érdekek	<ul style="list-style-type: none"> ■ Wilson az USA elnöke ■ a béke és a biztonság garantálására egy szervezet felállítását javasolta ■ igazságos béke megkötését tűzte ki célul 	~	<ul style="list-style-type: none"> ■ Roosevelt az USA elnöke ■ a jaltai konferencia feladata, hogy a hatalmi játszmák helyett a béke garantálására egy általános érvényű szervezetet létesítsen, ez lesz az ENSZ
	2.1. forrás	reláció	2.2. forrás
Németország helyzete	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elzász-Lotaringia Franciaországé ■ a békeszerződést tartalmazta az Anschluss tilalmát is ■ később tisztázott mértékű háborús jóvátétel fizetésére kötelezték 	↔	<ul style="list-style-type: none"> ■ a potsdami konferencián Sztálin, Truman és Attlee tárgyaltak ■ Németország szovjet, brit, amerikai és francia megszállás alá kerül ■ az egyes területek felett a megszállók gyakorolják a hatalmat, de össznémet kérdésekben az Ellenőrző Tanács jogosult dönteni

	<ul style="list-style-type: none"> ■ a hadsereg maximális létszámát 100 ezer főben határozták meg (ebből 4000 tiszt), s felozlatták a vezérkart ■ megtiltották harckocsik, tengeralattjárók, léghajók és repülők hadrendbe állítását, a flottát pedig elsüllyesztették 	~	<ul style="list-style-type: none"> ■ Németország demilitarizálása
	—		<ul style="list-style-type: none"> ■ náciizmus megsemmisítése ■ náci párt megsemmisítése ■ náci törvények visszavonása ■ háborús bűnösök felelőssége vonása
	<ul style="list-style-type: none"> ■ egyoldalúan Németországot és szövetségeseit nyilvánította a háborúért felelősnek 	~	<ul style="list-style-type: none"> ■ kimondja a német nép felelősségét
	3.1. forrás	reláció	3.2. forrás
háborúk utáni tartós béke	<ul style="list-style-type: none"> ■ a brit miniszterelnök szerint a Németország meggyengítését célzó területi „rendezések” komoly veszélyeket rejtenek magukban ■ Németországtól elvett területeken élő jelentős számú németiség számára elfogadhatatlan az anyaországtól való leválasztás ■ az új/kis államok (pl. cseh, lengyel) könnyen kerülhetnek kiszolgáltatott helyzetbe, nincs stabil kormányzatuk 	↔	<ul style="list-style-type: none"> ■ a szovjet viszonyokat ismerő amerikai diplomata szerint két lehetőség van: <ul style="list-style-type: none"> □ egész Németországban érvényesül majd a szovjet totalitarizmus □ Németország nyugati részét annyira megerősítik, hogy ütközőként helyt tudjon állni ■ ez utóbbit javasolja, felvállalva azt, hogy Németország két részre fog szakadni

III. Az atlaszból felhasználható adatok

- + I. világháború: 1914–1918 – 53/a
- + a versailles-i békét 1919-ben kötötték, Elzász és Lotaringia Franciaországhoz került, a Saar- és a Rajna-vidéket megszállták a szövetségesek (franciák), Németország a lengyel korridor miatt két részre szakadt – 55/b
- + II. világháború: 1939–1945 – 61/a és b
- + Jaltai konferencia: 1945. február 4–11. – 61/b
- + A II. világháború veszteségei – győztesek: Szovjetunió 26 millió fő, Franciaország 600 ezer fő, Nagy-Britannia 380 ezer fő – vesztesek: Németország 7 millió fő, Ausztria 340 ezer fő + Németország elvesztette a háború előtt és alatt elfoglalt területeket. – 64/b
- + Németország és Ausztria négyhatalmi megszállása: nyugati zónák brit, francia és amerikai, a keleti szovjet megszállás alatt; Berlin is 4 szektorra volt osztva – 65/c, 66/b
- + 1949-ben Németország két államra bomlott: a nyugati zónákból jön létre az NSZK, a keletiből az NDK – 65/b és c

IV. Az esszé vázлата

Bevezetés

- + Németország helyzete – kapitulációra, békekötésre vonatkozó része (összefüggések táblázata)

Tárgyalás

- + a háborúk lezárásakor érvényesülő nagyhatalmi érdekek és Németország helyzete (2. és 3. forráspár és az összefüggések táblázata)

Befejezés

- + a tartós béke lehetősége (1. forráspár és az összefüggések táblázata)

Összehasonlító táblázat az önálló történelmi ismeretekhez kapcsolódó, forrásokban nem említett összefüggések feltárásához

	I. világháború után	reláció	II. világháború után
háborúk lezárásakor érvényesülő nagyhatalmi érdekek	■ nem merült fel a német egység megszüntetése	↔	■ eredetileg a német egységet fenn kívánták tartani, DE! hidegháborús feszültség → az amerikaiak, britek és a franciák támogatták a nyugati övezetek együttműködését → a brit és amerikai övezet egyesülése (1946) → NSZK, NDK (1949)

	<ul style="list-style-type: none"> ■ cél az ellenfél gyengítése, DE! a mértékben eltérő elképzelések: <ul style="list-style-type: none"> □ franciák: teljes legyengítés (területvesztés, hadsereg, Anschluss tilalma, a még évekig meg nem határozott összegű jóvátétel) → ne legyen többször vetélytárs □ USA, NBr: ne legyen túlzó → reváns elkerülése és Franciaország ne erősödjön meg túlzottan ■ Eredmény: kompromisszumos béke, DE! jelentős sérelmek Németországban, DE! nem gyengítette le teljesen 	↔	<ul style="list-style-type: none"> ■ az ideológiai különbség miatt feszültség a győztesek között, DE! amiben egyetértettek: <ul style="list-style-type: none"> □ Németország elvesztette a nácik idején elfoglalt területeket □ Jaltában rögzítették a német jóvátétel összegét, 20 milliárd dollár, ötven százalékban a Szovjetunió javára ← az általa megszállt övezetből elszállításokkal
■ mindkét háborúért a németeket tették felelőssé			
■ a rendezéskor a győztesek érdekei érvényesültek			
	■ ez főként francia és brit érdek	↔	■ az USA és a Szovjetunió határozta meg Németország sorsát
	■ az amerikai csapatokat kivonták Európából	↔	■ nyugati érdekek nyomtatékosítása miatt maradtak Németországban
Németország helyzete	■ Németország mindkét világháborút elvesztette		
	■ 1918-ban fegyverszünet → a megszállás elkerülése	↔	■ 1945 májusában feltétel nélküli kapituláció → Németország területét megszállják
	■ békekötés: Versailles, 1919	↔	■ a párizsi békék (1947) nem vonatkoztak Németországra ← négyhatalmi (amerikai, brit, francia és szovjet) megszállás alatt
háborúk utáni tartós béke	■ egy tartós békét garantáló nemzetközi szervezet, DE! egyik amerikai elnök elképzelése sem igazolódott		
	■ Népszövetség, 1919		■ ENSZ, 1945

V. Egy lehetséges megoldás

Egy lehetséges megoldás, ami az érettségi formai elvárásainak is megfelel. A feladathoz készült értékelési útmutató jelzi, hogy az itt szereplők mellett más tartalmak, következtetések is elfogadhatók, de a feladat megírásakor törekedjünk arra, hogy a legkézenfekvőbb elemek jelenjenek meg a kidolgozásban.

Németország mindkét világháborút elvesztette, de míg 1918-ban fegyverszünettel elkerülte a megszállást, 1945 májusában a feltétel nélküli kapitulációval az ország elvesztette szuverenitását. Az I. világháború békekötéssel zárult a németek számára (Versailles, 1919), a II. világháborút lezáró párizsi békék (1947) viszont nem vonatkoztak Németországra, hiszen négyhatalmi (amerikai, brit, francia és szovjet) megszállás alatt volt.

Az I. világháború végén nem merült fel a német egység megszüntetése, az ellenfél gyengítése a cél, aminek mértékében eltértek a győztesek elképzelései. Németországot a franciák annyira le akarták gyengíteni, hogy komolyabb veszélyt többet ne jelentsen. Ezt biztosította volna például a területvesztés, a hadsereg meggyengítése. Az amerikaiak és a britek azonban nem akarták Németországot túlságosan megalázní, hogy ne legyen alapja a revánspolitikának. Végül kompromisszumos béke született, ami egyrészt jelentős sérelmeket okozott Németországban, másrészt viszont nem gyengítette le annyira, hogy később ne jelentsen háborús veszélyt. A brit miniszterelnök szerint a területi rendezések komoly veszélyeket hordoznak, mert az elcsatolt területeken élő jelentős számú németiség számára elfogadhatatlan az idegen nemzet uralma alá kerülés.

A II. világháború végén az ideológiai különbség miatt feszültség alakult ki a győztesek között. A potsdami nyilatkozat szerint ragaszkodtak a demilitarizáláshoz, a nácizmus felszámolásához, a háborús bűnösök felelősségre vonásához. Eredetileg a német egységet fenn kívánták tartani, de a kibontakozó hidegháborús feszültség miatt a nyugatiak attól tartottak, hogy a Szovjetunió egész Németországot érdekszférájába akarja vonni. Kennan ezért sürgette, hogy az USA összpontosítson a nyugati zónák gazdasági és politikai stabilizációjára, egyesítésére, katonai biztosítására. A britek és franciák támogatták a nyugati övezetek együttműködését. A megosztottságot igazolja, hogy 1949-ben létrejött az NDK és az NSZK.

Mindkét háborúért a németeket tették felelőssé, s a rendezéskor a győztesek érdekei érvényesültek. Fontos különbség, hogy az I. világháború után ez főként francia és brit érdeket jelentett, 1945 után azonban az USA és a Szovjetunió határozta meg Németország sorsát. 1919-ben az amerikai csapatokat kivonták Európából, 1945 után viszont a nyugati érdekek nyomtatékosítása miatt ott maradtak Németországban.

Mindkét háború végén felmerült egy tartós békét garantáló nemzetközi szervezet létrehozása. Wilson egy igazságos békében bízott, Rooseveltné reményei szerint pedig a három nagyhatalom megegyezése egy újfajta diplomácia kezdetét jelentheti. Egyik amerikai elnök elképzelése sem igazolódott.